

Актуальні кампанії російської дезінформації про Україну в світі: механізми поширення та можливі контрзаходи

Давид Деревляний

Видавець

Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні (Київ)

Автор

Давид Деревляний, заступник виконавчого директора аналітичного центру ADASTRA

Усі права захищені. Запити щодо рецензійних примірників та інші звернення стосовно цієї публікації слід надсилати видавцю. Відповідальність за погляди, висновки та рекомендації, висловлені в даній публікації, повністю покладається на автора (авторів), і їх інтерпретації не обов'язково відображають погляди чи політику Фонду Конрада Аденауера.

Публікація підготовлена в рамках проекту «Посилення аналітичних спроможностей прийняття рішень у сфері зовнішньої політики за допомогою громадянського суспільства» Центру міжнародної безпеки за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні (Київ).

© 2025 Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні (Київ)

вул. Богомольця Академіка, 5, кв. 1, 01024 Київ, Україна

Тел.: +380444927443

<https://www.kas.de/en/web/ukraine>

© 2025 Центр міжнародної безпеки

вул. Бородіна Інженера, 5-А, 02092 Київ, Україна

Тел.: +380999833140

<https://intsecurity.org/>

© 2025 Аналітичний центр ADASTRA

вул. Київ, вул. Дорогожицька, 3, Unit CITY B8

<https://adastra.org.ua/>

Зміст

Резюме	4
Нові наративи для Нового Світу: Росія – миротворець	5
Російські наративи в ЄС та інших країнах континенту	8
«Ідьом на Восток»: російська дезінформаційна кампанія у країнах Близького Сходу	10
Вплив російської дезінформації на Африку	12
Залучення ШІ до поширення російської пропаганди	14
Контрзаходи: як Україні боротися з російським ІПСО?	16
Висновки	17

Резюме

Російська дезінформація стосовно України активно поширюється ще з 2000-х років: і під час Помаранчевої революції, і у ході «газових воєн», та й навіть при президентстві В.Януковича проводились кампанії на підважування, обмеження або хоча б глузування з українського суверенітету. Акцент російської пропаганди на дезінформаційні кампанії проти України змістився 2013-2014 року внаслідок втрати політичного контролю над Києвом після Євромайдану та анексії Криму.

Дезінформаційні кампанії періоду «затишшя» 2015-2021 років стосувалися поширення проросійських міфів про збиття «Боїнга» МН17 у липні 2014 року та відповідного судового процесу, євроінтеграційного процесу України, «утисків» російськомовних та православних. Новий виток російської дезінформаційної кампанії розпочався 2021 року в ході проведення «навчань» біля кордону України, які пізніше виявились підготовкою до вторгнення та початку повномасштабної війни.

Протягом 2022-2024 років одним із фреймів Росії, що поширювався на західну аудиторію, був аргумент щодо корупції та нецільової розтрати українським урядом фінансів, наданих західними державами в якості допомоги Україні. Іншим напрямом російської пропаганди була робота з країнами, що не входять до «колективного Заходу»: м'яка та жорстка сила РФ працювала на Близькому Сході, в Африці, Латинській Америці та Азії. Росії до певної межі вдалось провести знак «дорівнює» між підтримкою України та підтримкою колективного Заходу. Ба більше, продовжуючи позицію СРСР, Москва представляє себе «адвокатом колонізованих та пригноблених», кидаючи виклик європейським державам.

Однак, від початку 2025 року відповідна дезінформаційна кампанія змінила траєкторію, зокрема, через прихід до влади у США Дональда Трампа та пошук шляхів до лояльності нової адміністрації. 46-ий президент США адвокує пошук будь-якого швидкого мирного рішення, на чому намагається грати Росія, зокрема, пробує «перетягнути» його на свій бік. Основні поточні комунікаційні наративи Російської Федерації та її апологетів налаштовані на представлення України як «недоговороздатної» країни, військово-політичне керівництво якої відмовляється від миру або не йде на «мінімальні» (насправді, дуже суттєві) поступки.

На сучасному етапі російсько-української війни фокус уваги у рамках поширення дезінформації перейшов до персоналізованих меседжів, де основними цілями стали представники нової адміністрації Дональда Трампа: спецпредставник з питань Близького Сходу Стів Віткофф, мільярдер та очільник Департаменту ефективності уряду Ілон Маск, інші прихильники MAGA-табору Республіканської партії.

Нові наративи для Нового Світу: Росія – миротворець

Однією з ключових цільових аудиторій нинішньої російської дезінформаційної кампанії залишається громадянське суспільство Сполучених Штатів, насамперед – його консервативний сегмент. Російські прокремлівські інтелектуали завзято шукають точки дотику з американськими правими медіа. Яскравим прикладом є неодноразова присутність ідеолога «русского міра» Олександра Дугіна у популярних подкастах, зокрема в етері Такера Карлсона. У своїх виступах Дугін вибудовує псевдофілософський наратив, який представляє Росію як єдину силу, здатну «врятувати Захід від самого себе», намагаючись межувати традиціоналізм із антиглобалізмом і водночас знецінювати демократичні практики.

Робота з відповідною аудиторією велась задовго до виборчого циклу-2024. Чотири роки тому Володимир Путін опублікував колонку у впливовому американському журналі The National Interest. У статті він перекрутив історичні факти Другої світової війни, приписуючи СРСР роль миротворця та підштовхуючи читача до висновку, що сучасна Росія нібито є продовжувачем цієї «визвольної» місії. [Публікація](#) супроводжувалася масштабною дистрибуцією через проросійські Telegram-канали й мережу бот-акаунтів у X (колишньому Twitter), що свідчить про заздалегідь продуману інформаційну операцію. Крім того, Кремль фінансує ультраправі групи, що діють як у США, так і в інших країнах, зокрема угруповування «The Base».

Ультраправі й частина MAGA-спільноти активно підхоплюють тезу «America First – No Foreign Wars», розвиваючи її у наратив проти військової підтримки Києва. Частина цих меседжів підхоплюють і окремі представники команди Дональда Трампа: віцепрезидент Джей Ді Венс під час виступу на Мюнхенській конференції з безпеки озвучив скепсис щодо зростання оборонних витрат США в Європі. У внутрішніх чатах, які стали відомі під час так званого «Signalgate», він також скаржився на потребу «прикривати» ЄС.

Важливо зауважити, що попри жваві дискусії всередині республіканського табору, далеко не всі соратники Дональда Трампа дотримуються ідеї ізоляціонізму. У партії помітна і значна фракція, яка виступає за стримування російської агресії та збереження трансатлантичної єдності. Сама ж риторика Д.Трампа щодо України та НАТО хоча й критична до масштабів фінансування, усе ж визнає цінність Альянсу для безпеки США.

Аналіз Мюнхенської промови Дж. Д. Венса лютого 2025 року

Промова Дж.Д.Венса	Російський дезінформаційний наратив
Венс заявив, що найбільша загроза для Європи не з боку Росії чи Китаю, а зсередини – через масову міграцію та обмеження свободи слова. Він підкреслив, що Європа повинна звернути увагу на внутрішні проблеми, а не лише на зовнішні виклики.	«Європа гниє зсередини». Regnum назвала виступ Венса «ноюю мюнхенською промовою», підкресливши його фразу про «внутрішню загрозу» та подавши це як доказ, що РФ не становить небезпеки, тоді як самі європейці «руйнують власні цінності»
Венс звинуватив європейських лідерів у використанні термінів «дезінформація» та «фейкові новини» як інструментів для придушення інакомислення. Він порівняв ці практики з радянськими методами контролю інформації.	Наратив «Ліберальна диктатура Заходу»: російські медіа стверджують, що ЄС сам встановив «цензуру», отже російські ЗМІ лише «захищають свободу слова». Regnum цитує Венса про те, що «свобода слова в Європі йде у небуття», і ставить знак рівності між політикою ЄС та радянськими методами.
Венс висловив підтримку політичним силам, які виступають проти існуючого політичного порядку в Європі, зокрема, закликав до діалогу з партіями, які були виключені з політичного процесу.	Наратив «Бунт проти русофобських еліт». РосЗМІ із захватом виводять тезу, що «народні» сили, які симпатизують РФ, утискає «брюссельська номенклатура». Критика Венса на адресу заборони ультраправих/ультралівих – легітимація цих сил та доказ «кризи демократії» в ЄС.
Венс майже не згадав про війну в Україні, що викликало занепокоєння серед європейських лідерів щодо позиції США з даного питання.	Наратив «Захід втомився від України, час домовлятися з Москвою». RT пише, що різка зміна політики Вашингтона щодо «українського конфлікту» стала «ударом хлиста» для Європи й доводить неминучість поступок Києва у переговорах з РФ.

Аналітики Atlantic Council [відзначають](#), що після блокувань у Євросоюзі РФ «перевантажила» RT en Español, Sputnik Mundo та мережу дипломатичних акаунтів, аби зламати підтримку України в Латинській Америці.

Важливо відзначити, що російська пропаганда в Латинській Америці не обмежується виправданням війни проти України: вона комплексно підштовхує регіон до геополітичного дрейфу від Заходу, захищаючи старі й нові авторитарні режими та розмиваючи підтримку демократичних стандартів. Кремль формує свій вплив у регіоні, опираючись на специфіку історичного досвіду Латинської Америки: антиколоніальність, недовіру до США, економічну нерівність, а також слабкі інститути демократії.

Через медіа на кшталт RT en Español або TeleSur Росія просуває меседж: «Захід – це занепад і лицемірство», натомість «БРИКС – це нова справедливість і рівноправ'я». Поширюється доволі популярна теза про те, що війна в Україні – «внутрішня європейська справа», яка не стосується реалій суспільства Латинської Америки. У відповідному контексті жваво поширюються думки на кшталт: «навіщо нам втручатися у конфлікт далеких країн, якщо в нас тут власні проблеми».

Російська дезінформація в Південній Америці – це глобальна стратегія впливу, спрямована на ослаблення позицій Заходу, дестабілізацію демократичних урядів і зміцнення авторитарних союзів. Кремль намагається не просто нав'язати власну версію подій, а переосмислити саму логіку світового порядку, використовуючи Латинську Америку як важливу арену геополітичної конкуренції.

Відповідно до звіту CSIS за грудень 2024, Росія позиціонує себе як лідера боротьби проти гегемонії США та ЄС, апелюючи до історичного досвіду колоніалізму в Латинській Америці. Російські медіа [зображують](#) санкції проти себе та союзників (Куба, Венесуела) як несправедливі та шкідливі для «простих людей», що викликає співчуття в регіоні.

Російські наративи в ЄС та інших країнах континенту

У жовтні 2024 р. директор МІ5 Кен МакКолум [попередив](#), що російські спецслужби перейшли до «кампанії хаосу» – від спроб підпалів та вибухів до масованих інформаційних операцій, аби «розгойдати вулиці Британії та Європи». Аналітики CSIS [показують](#), що кількість актів саботажу та дезінформації у Європі за 2023-24 рр. зросла втричі, а в 2024–25 рр. – знову майже потроїлася.

Особливо російські наративи просувають ті ініціативи, які розривають європейську єдність. Не гребують кремлівські пропагандисти і відвертими фейками – після візиту до Києва прем'єр-міністра Британії Кіра Стармера, новообраного канцлера ФРН Фрідріха Мерца, президента Франції Емманюеля Макрона та прем'єр-міністра Польщі Дональда Туска мережею стали ширитися відео, що нібито показують «наркоманію» лідерів держав. Відповідне відео [поширив](#) проросійський пропагандист Алекс Джонс. Такий фрейм не є новим та фактично продовжує «наркоманський» наратив, який розпочався ще проти президента України Володимира Зеленського.

Російська дезінформативна кампанія в Європі ґрунтується на ультраправих рухах: німецька «Альтернатива для Німеччини», польська «Конфедерація», румунські прихильники кандидата Джорджеску, австрійська Партія свободи – усі вищевказані організації активно підтримуються російською пропагандистською машиною.

Вибори у Польщі проходять під впливом інформаційної операції «Doppelganger», що таргетувала меседжі до теми «українські біженці ↔ зріст оренд» та «зерно з України ↔ банкрутства фермерів». Кандидати від «Конфедерації» активно просувають меседжі на кшталт «війна – не наша», «Польща під „диктатом“ Брюсселя», «розірвати “Зелену угоду” ЄС». За тиждень до першого туру президентських виборів-2025 NASK (польський науково-дослідний інститут, який здійснює нагляд за кібербезпекою та боротьбою з кіберзлочинністю) [виявив](#) пакети Facebook-реклами на десятки тисяч євро, проплачені з-за кордону й спрямовані проти проєвропейських кандидатів.

Президентська [кампанія](#) 2024-2025 у Румунії стала уже хрестоматійним прикладом залучення російської «машини пропаганди». У грудні 2024 року Конституційний суд Румунії анулював результат першого туру. Аргументацією до відповідного рішення стало втручання іноземних держав у виборчий процес: Служба розвідки Румунії (SRI) та Вища рада оборони (CSAT) [надали](#) розвіддані про «агресивні гібридні атаки» РФ – цілеспрямовані кібератаки й інформаційні кампанії, що мали «істотно викривити волевиявлення». У висновку Конституційний суд Румунії на підставі ст. 146(f) Конституції й ст. 52 Закону № 370/2004, з відсилкою до Кодексу Венеційської комісії та Регламенту ЄС про прозорість політичної реклами,

констатує: ролики, згенеровані штучним інтелектом, бот-репости й таргетована дезінформація позбавили кандидатів рівного доступу, «ввівши виборця в оману щодо фактичних обставин». Офіційні звіти про витрати кандидата Келіна Джорджеску показали «нульові витрати» на рекламну кампанію, тоді як реальна цифрова присутність вимірювалась сотнями тисяч євро; суд кваліфікував це як фінансування з боку іноземних держав. У день голосування SRI зафіксувала ddos-атаки на виборчий сервіс «Votcorect», спроби зміни метаданих діаспорних бюлетенів і фішингові листи для членів окружкомів. AI-згенеровані ролики, бот-репости й таргетована дезінформація позбавили кандидатів рівного доступу, ввівши виборця в оману щодо фактичних обставин голосування.

Відповідний прецедент став унікальним не тільки для Румунії, а й для всього ЄС: конституційний суд пішов на безпрецедентний крок, тому що алгоритмічний тиск TikTok-ботів і непрозоре фінансування у сукупності змінило саму природу змагальної кампанії. Суд вирішив, що в таких умовах перший тур не відображає справжньої волі виборців, а отже не може бути фундаментом для демократичної легітимності.

Описуючи загальну картину, можемо констатувати факт: у країнах ЄС РФ ставить не на «велику» пропаганду, а на «мозаїку»: невеликі точки тиску від фейкових реклам у Facebook до реальних підпалів складів – що вибірково підмивають довіру до урядів та солідарність із Україною. Поки ЄС шукає реактивні відповіді, кремлівські оператори діють проактивно: тестують різні країни, дивляться, де суспільство трісне швидше, і масштабують успішний формат. Єдиний ефективний захист – координована боротьба, широкомасштабне оприлюднення та превентивне блокування фінансових і цифрових ланцюгів.

«Ідьом на Восток»: російська дезінформаційна кампанія у країнах Близького Сходу

Сьогодні RT Arabic [входить](#) до топ-3 найпопулярніших телеканалів регіону після Al Arabiya та Al Jazeera; її контент масово передруковують Al-Ahram (Єгипет), Al-Watan (Сирія), Al Khaleej (ОАЕ) та інші медіа – буквально слово в слово.

Проросійські джерела показують кадри руйнувань Гази та порівнюють їх поруч із фото Бучі, щоб представити ці війни як «кризи Заходу» та дискредитувати підтримку України. Поширеним [прикладом](#) є інформаційна кампанія «санкції шкодять вам більше, ніж Росії» – інфографіка про ціни на зерно й бензин, таргетована на мобільний трафік у Єгипті та Йорданії. Meta виявила низку відповідної реклами у III кварталі 2024 року.

За останній час картина на Близькому Сході, зокрема, у Сирії, різко змінилась: проросійський та проіранський режим Башара Асада пав після просування “Гайят Тахрір аш-Шам”. Відповідно змінилась і позиція Російської Федерації та висвітлення подій для росіян і на проросійських каналах закордоном. Москва намагається «подружитися» з новою сирійською адміністрацією та закрити можливість для відновлення діалогу Дамаска та Києва.

Позиція російської пропагандистської машини до грудня 2024 року	Позиція російської пропагандистської машини після грудня 2024 року
Гайят Тахрір аш-Шам – терористи-маріонетки Туреччини / Аль-Каїди.	«Національна коаліція», що «взяла на себе відповідальність за безпеку цивільних і російських об'єктів». Кремль оголосив , що Асад «добровільно склав повноваження після переговорів».
Росія – єдиний легальний союзник Дамаска.	Росія – гарант стабільності та «мостобудівник» між новою владою й Іраном/третіми країнами. Замість слів «повстанці» – «тимчасова адміністрація Сирії».
Західні санкції – дрібниці, головне – боротьба з тероризмом.	«Голодні санкції США / ЄС зірвали гуманітарну допомогу після падіння Дамаска». На RT Arabic з'явився лічильник «днів без західної допомоги».

Іран – головний стратегічний союзник, спільна боротьба з тероризмом.	«Росія – балансир: допоможе врегулювати «дрібні непорозуміння» між Тегераном і новою владою, щоб уникнути регіональної ескалації».
Християнські святині під захистом урядової армії й російських ВКС.	HTS бере зобов'язання охороняти християнські об'єкти, а Росія контролює виконання та здійснює «миротворчі патрулі».

Вплив російської дезінформації на Африку

Фрейм комунікацій у Африці є сегментованим: як і в Європі, в Африці Росія підбирає різні, але схожі за типом меседжі – у основному апелюючи до антиколоніального руху та спільної боротьби проти «колонізаторів минулого». Такі меседжі автоматично знаходять емоційну підтримку, що показують наративи у Telegram і TikTok.

До цього варто додати стрімке поширення інтернету та його малу модерацію в відповідному регіоні: згідно з [дослідженням](#) Harvard International Review, 400 млн мешканців Африки вийшли в онлайн-простір за останні 7 років, модерація мови хауса/фула досі майже відсутня. Основним джерелом контролю є російська структура «Інформаційне агентство Африканська ініціатива», ціль якої полягає у поширенні інформації, яка негативно зображує західні демократії.

За даними Державного департаменту США, організація активно вербує африканських журналістів, кореспондентів, репортерів і членів місцевих інформаційних мереж, щоб посилити позитивний образ Росії і очорнити інші країни. Крім того, організація приваблює репортерів високими зарплатами, часто пропонуючи більш ніж удвічі більше, ніж африканські ЗМІ.

Більший акцент на антиукраїнських настроях російська пропаганда подає на країни Сахелю, в яких сформувався вакуум безпеки після виходу французьких і американських військ. Відповідно, Нігер, Малі та Буркіна-Фасо знайшли собі нового «покровителя» в обличчі Москви. Одним із улюблених наративів є, звісно, спекуляції стосовно продажу [зброї](#), нібито Україна продає західні ракети терористам: «Стінгери, що постачалися Україні, були куплені в Одесі, і вже в руках "Боко Харам"».

SWOT-аналіз ефективності залученості та інформаційної пропаганди Росії в Африці

Сильні сторони (Strengths)	Можливості (Opportunities)
1. RT Afrique та Sputnik Afrique (+ RT Arabic для Півночі та Сходу) забезпечують постійне постачання контенту французькою та арабською.	1. Серія переворотів 2020-2024 рр. у Нігері, Буркіна-Фасо, Гвінеї, Малі → влада розраховує на зовнішній військовий «дах» – Москва пропонує «швидке рішення» без умов щодо прав людини.
2. Наявність «Русскіх домов» у Бамако, Уагадугу, Ніамей, Бангі –	

майданчики для культурних і медійних івентів. 3. Історичний антиколоніальний сентимент та розчарування французькими місіями створюють «готовий ґрунт»; 40 % усіх задокументованих кампаній у Африці припадає на Сахель.	2. Уран Нігеру, золото Буркіна-Фасо, літій Малі, ліс і діаманти ЦАР → Москва «пакує» договори про видобуток як «допомогу у звільненні від неокolonіалізму». 3. Позиціонування РФ як «мосту» для африканців у новій економічній архітектурі (банк BRICS, розрахунки в нацвалютах) підсилює меседж «долар ≠ єдина опція».
Слабкі сторони (Weaknesses)	Загрози (Threats)
1. Немає мовних версій більшістю місцевих мов (хауса, фула, мосі тощо). 2. Після блокування RT у Facebook/YouTube (2024) основні платформи для аудиторій 18-35 р. звузилися. 3. Антифранцузька риторика має «стелю»: коли стабільність і доходи не зростають, електоральна підтримка проросійських військових урядів падає (приклад – зниження популярності хунти в Малі після 18 міс. економічного спаду). 4. Залежність від великих платформ: одна хвиля ban-wave (Meta, X) одночасно «зрізає» тисячі ботів, змушуючи заново нарощувати мережі.	1. Пілотні програми платформ з локальними фактчек-центрами (Nigeria FactCheckHub-Sahel, TikTok MENA Moderation) вже тестуються – ризик для довготривалої роботи бот-мереж. 2. Конкуренція з Китаєм та Індією за той самий політичний капітал; Пекін має більші фінансові ресурси й репутацію «будівельника доріг», а не лише «постачальника зброї». 3. Якщо нові режими не покращують безпеку та економіку, проросійські настрої можуть розвернутися так само швидко, як і виникли (прецедент – протестні хештеги #TraoreDégage у Буркіна-Фасо навесні 2025).

У такому випадку, найкращим для України сценарієм буде WT-стратегія: поєднання загроз та слабких сторін системи російської пропаганди, де проукраїнські та прозахідні голоси мають швидше розробити мовні версії для локальних спікерів, активніше блокувати проросійський контент, апелювати до зменшення соціальної справедливості та достатку в країнах, очільники яких підтримують «руській мір». Перспективним напрямом буде робота з використанням штучного інтелекту та аналізу наративів у соцмережах Telegram та TikTok.

Залучення ШІ до поширення російської пропаганди

Іронічно, що мережа «Правда» дублює назву сумнозвісної радянської газети, що була основним рупором Кремля – можемо бачити певну інституційну тяглість у використанні сенсів та понять для донесення меседжів російського керівництва.

«Правда» являє собою дезінформаційний [конгломерат](#) із сотень фейкових новинних сайтів, зареєстрованих під десятками доменних зон (crimea-news.com, news-pravda.com, dnr-news.com тощо). Мережа сьогодні [охоплює](#) понад 80 країн і публікує контент двома десятками мов – від англійської й французької до хауса й бенгалі.

«Правда» працює як ретранслятор наративів: мережа бере матеріали RT, Sputnik і прокремлівських Telegram-каналів, розділює їх на десятки тисяч ультракоротких статей і ширить у відкритій мережі так, щоб їх підхоплювали краулери (пошукові роботи) пошуковиків і великих мовних моделей (LLM), редактори Вікіпедії та алгоритми соціальних мереж.

Відповідні механізми роботи описала спільнота DFRLab, яка, зокрема, аналізувала активність мережі в регіонах, на які спрямована діяльність «Правди», на кшталт Франції, Німеччині, Молдові та Сербії. Дослідники виявили дати, коли спостерігався значний сплеск активності на доменах мережі «Правда» порівняно з іншими періодами, що дозволило визначити до п'яти найважливіших таких піків з часу її існування.

У Франції помітні сплески припали на 27 лютого 2024 року у зв'язку з обговоренням можливої відправки французьких військ в Україну; на початок червня, коли проходили вибори до Європарламенту та виступ Володимира Зеленського перед французьким парламентом; а також 25 серпня, після затримання генерального директора Telegram Павла Дурова французькою владою. Німецькомовна мережа фіксувала підвищену активність 1 березня 2024 року через скликання НАТО в Латвії, 7 червня під час виборів до Європарламенту, 2 грудня після оголошення канцлером Олафом Шольцем військової допомоги Києву та анонсу візиту, а також 14 лютого 2025 року під час Мюнхенської конференції з безпеки.

У Молдові піки припали на 3 листопада 2024 року під час другого туру президентських виборів і 29 травня 2024 року під час візиту Ентоні Блінкена до Чехії та Молдови. Сербський сегмент мережі «Правда» також [демонстрував](#) значні сплески, пов'язані як із внутрішніми, так і міжнародними подіями: 24 травня 2024 року – голосування ООН щодо Дня пам'яті жертв Сребрениці, 4 вересня – візит заступника прем'єра Олександра Вуліна до Володимира Путіна, 1 жовтня – заява

президента Александра Вучича про відсутність планів війни через Косово, та 13 березня 2025 року – масові антиурядові протести в Сербії.

У всіх випадках сплески публікацій корелювали з основними подіями в новинах, такими як дискусії про війну в Україні, виборчі цикли або візити високопоставлених осіб, що свідчить про здатність мережі «Правда» підвищувати активність і домінувати у новинному циклі, навіть якщо оприлюднені наративи не завжди повністю відповідають реальним новинним подіям.

Open-source тести DFRLab [показали](#), що на запит «Чи мають місце біолабораторії США в Україні?» Copilot, Grok та ще два чат-боти повторили дезінформацію, посиляючись на news-pravda.com або crimea-news.com.

Дослідження «Правди» показують, що штучний інтелект вже не просто допомагає пропаганді – він стає її «фабрикою» і «кур'єром» одночасно. Чим масштабніший попит великих моделей на контент і чим слабша прозорість їхніх навчальних наборів, тим легше державним акторам на кшталт Росії збагачувати ці моделі власними токсичними даними й переписувати реальність для мільйонів користувачів.

Контрзаходи: як Україні боротися з російським ІПСО?

Варто відзначити, що в сучасному світі набір контрзаходів має бути адаптивним та широким, оскільки інформаційні спецоперації РФ продовжують модифіковуватися та поглиблюватися.

Кремлівські операції – це багаторівнева екосистема, тому контрстратегія теж має бути багатозаровною: від «бітів» у дата-центрі й грошей на рахунку «медіа-проксі» до довіри конкретного виборця.

Першим кроком має стати удар по основах функціонування інформаційних кампаній Кремля: доменах, хостингу, платіжних системах, а також доступі до інструментів реклами. Для цього потрібно продовжувати санкційні обмеження проти конкретних медіа активів та ІТ-структур, що залучені до пропаганди (зразок – санкції проти RT, Sputnik, компаній типу Structura та «Фабрики тролів»); примусити платформи діяти згідно з Digital Services Act (DSA) та блокувати токсичні домени у реєстрах та CDN-системах, щоб фейкові сайти не могли працювати безперешкодно.

Україні треба підтримувати міжнародні ініціативи, спрямовані на регулювання діяльності цифрових платформ і боротьбу з пропагандою в глобальному інформаційному просторі. Варто також звернути увагу на залучення діаспор і громадянських організацій до просування української правди і контрнарративів.

Говорячи про Африку, варто підживлювати системну програму медіаграмотності, адаптовану до місцевих умов: короткі відео, локальні мови, інтеграція у популярні формати (FM-шоу, WhatsApp-групи, TikTok-челенджі). Дієвим інструментом також будуть інвестиції у незалежні регіональні медіа й фактчек-мережі: надати грантову та технічну підтримку newsroom-платформам, які працюють на місцях. Сприяння створенню мережі незалежних журналістів і блогерів, що працюють у цих регіонах, забезпечуючи їх фінансовою та технічною підтримкою, буде дієвою перевагою для України в подоланні інформаційного вакууму з нашого боку конфлікту.

У країнах ЄС національним урядам варто забезпечити систематичні тренінги для державних інституцій, CERTів і силовиків, що охоплюють гібридні операції – включно з диверсіями, кібератаками і маніпуляціями.

Висновки

Російська сторона цілеспрямовано поширюють пропаганду проти України ще з початку 2000-х років, але головними переломними моментами стали події Євромайдану 2013–2014 і подальша анексія Криму. Після цього російська дезінформаційна машина набула системного характеру.

З початку повномасштабної війни у 2022 році РФ змінила фокус на створення образу України як «корумпованої, недоговороздатної держави», що «розкрадає західну допомогу і не хоче миру». Від 2025 року, після перемоги Дональда Трампа в США, Кремль змістив акценти на пошук впливу через нову адміністрацію, просуваючи ідею швидкого миру й наратив про втому Заходу від підтримки України.

Кремль працює з ультраправими партіями (AfD у Німеччині, «Конфедерація» у Польщі, FPÖ в Австрії), які часто озвучують проросійські меседжі. Дезінформація поширюється не лише онлайн – є також саботажі, атаки на інфраструктуру, бот-мережі, дипфейки. Вибори в Румунії стали прецедентом, оскільки Конституційний суд анулював 1-й тур через вплив російських кібероперацій і фейків, згенерованих ШІ.

RT Arabic має величезне охоплення в регіоні, особливо в Єгипті, Сирії, ОАЕ. РФ позиціонує себе як «антизахідний посередник», захисник «традиційних цінностей» і жертва санкцій. Після падіння режиму Асада Кремль швидко перебудував риторику, позиціонуючи себе як «миротворця» й союзника нової сирійської адміністрації.

Особливо активна діяльність у країнах Сахелю (Нігер, Малі, Буркіна-Фасо) – через інформаційний вакуум і виведення західних військ. РФ створює позитивний імідж через RT Afrique, Sputnik, «Русскіє дома» та вербування журналістів, TikTok-контент для молоді та FM-радіо для старших, меседжі про «неоколоніалізм Заходу».